

Nyhedsbrev

Retspolitisk Forening – oktober 2022

Kan vidneforklaringer være falske lodder i Justitias vægtskåle?

Af Michelle Pausgaard, stud.jur. og medlem af RPF

Den 20. september 2022 afholdt Retspolitisk Forening i samarbejde med Juridisk Diskussionsklub på Københavns Universitet debatmøde om bias i retssystemet.

Med Bjørn Elmquist som ordstyrer og et kyndigt panel i form af dr.jur. Eva Smith, advokat Michael Bjørn Hansen og professor i etik og retsfilosofi Jesper Ryberg, blev der debatteret beviser, vidneforklaringer, menneskers hukommelse, troværdighed og meget mere.

Debatten tog udgangspunkt i Professor Jesper Rybergs oplæg om hans bog "Domstolens Blinde Øje", hvor der blev givet en hurtig indflyvning i typiske bias, og hvordan disse kan påvirke retssager.

Jesper Ryberg forklarer

For vidste du måske, at en person kan se mere eller mindre troværdig ud, afhængigt af den vinkel, man ser vedkommende fra? Eller at forankringseffekten kan påvirke dommere, så hvis de får præsenteret høje tal, kan de efterfølgende være mere tilbøjelige til at udmåle en længere straf? F.eks. viser tyske studier med dommere, der skulle træffe afgørelser i enkle sager, at afgørelserne blev påvirket af tal, de havde set på terninger. Jo højere tal, jo højere straf.

Det er i hvert fald tankevækkende, at menneskers dårlige evne til at lave kvantitative vurderinger kan påvirke opfattelsen af et neutralt faktum, der præsenteres på forskellige måder. Tallet 0,01 fremstår generelt som en mindre del end 1 ud af 1000, der opfattes som meget mere. Dette kan udnyttes som middel i en retssag til f.eks. at få et DNA-bevis til at fremstå stærkere eller svagere.

Et af omdrejningspunkterne for debatten var troværdigheden af vidners forklaringer, der kan blive "fyldt ud" med ting fra hukommelsen, ubevidste fordomme og gode intentioner om at oplyse og hjælpe retssagen. Et eksempel var en mor, der først havde udtalt, at bilen, der ramte hendes datter, kørte ordentligt og ikke kunne nå at stoppe. I retten fortalte hun, at bilen kørte alt for hurtigt. Fordi hendes datter var kommet slemt til skade, blev hendes erindring påvirket.

Dette kan være svært problematisk i retssager, hvor vidners udsagn tillægges stor vægt. Samtidig både undrer og bekymrer det praktikere, at dommere med sikkerhed kan lægge til grund, at en tiltalt f.eks. har haft et eventualitetsforsæt, ligesom politividners udtalelser tillægges meget stor vægt sammenholdt med andre vidner. Det samme gælder togrevisorere, P-vagter og andre myndighedspersoner.

I Danmark får dommere og domsmænd oplysninger om den anklagedes tidligere lovovertrædelser. Dette kan også påvirke domsafsigelsen.

Spørgsmålet er så, hvordan man kan arbejde med ubevidste bias. Jesper Ryberg har været ude at fortælle om det sammen med Dommerforeningen. Nogle er meget interesserede i forskningen, mens andre mener, at systemet må være garderet imod det. Hvis man synes, at man gør sit arbejde godt og gør sig umage, kan man godt forstå, at nogle har en umiddelbar forsvarsreaktion.

Eva Smidt, Michael Bjørn Hansen og Jesper Ryberg

I USA arbejder man med kunstig intelligens. Man bruger algoritmer til at vejlede dommere i forbindelse med strafudmålingen. Det er der stor skepsis overfor i Danmark. Jura er ikke en eksakt videnskab.

Alt i alt et vellykket arrangement med stort fremmøde både fra foreningen og studerende. Vi vil opfordre medlemmer af Retspolitisk Forening med gode idéer til arrangementer til at kontakte bestyrelsen, hvis I har lyst til at være med til at facilitere retspolitiske arrangementer fremover.

ANSVAR – politisk, juridisk, moralsk

Bjørn Elmquist, formand for Retspolitisk Forening, har til SOS Racismes blad, efterår 2022 med "ansvar" som tema, skrevet et indlæg om ansvar – politisk, juridisk, moralsk.

Du kan finde link til bladet her [SOS Racisme efterår 2022](#)

Bjørn Elmquist' artikel er på side 19.

Til inspiration følger her 4 citater fra artiklen:

Citat 1:

Danmark har "ondt i retsstaten", når der skal placeres ansvar for politisering, og pressen bevæger sig fra nyhedsformidling og pluralisme til ensidig "agit-prop".

Citat 2:

Man får desværre en svært afviselig opfattelse af, at når det drejer sig om politikere, så "hytter fanden sine egne". Politisering af beslutning om ansvar og evt. sanktioner kan således gå for vidt, så demokratiet eroderer og bliver til bastard-styreformen *demokratur*.

Citat 3:

Når love bliver konciperet og efter deres vedtagelse anvendes og fortolkes, sker det efter juridiske principper, og selv om jura ikke er en eksakt videnskab, men menneskeskabt, så giver det dog som oftest en betragtelig sikkerhed for ensartethed og konsekvens og dermed objektivitet. Når ensartede sager får samme resultat, fremmer det retssikkerheden og dermed den almene opfattelse af, at retfærdigheden sker fyldest.

Citat 4:

Nogle principper er simpelthen og bør være så almene, afgørende og fundamentale, at de kan og bør tillægges vægt: fairness, tolerance, empati og åbenhed samt modstand og opgør med egoisme, nepotisme, korrupsion, lukkethed.

Principper om medlemsstaters erstatningsansvar for de nationale domstole

Af Søren Verdoner, bestyrelsesmedlem i RPF

I september 2022 fik jeg overrakt en guldmedalje fra Aarhus Universitet, ved en større ceremoni i Universitetets smukke aula. Årsagen var min prisopgave "Princippet om medlemsstaters erstatningsansvar for de nationale domstole", der nu er udkommet som bog på DJØF's Forlag.

I afhandlingen undersøger jeg blandt andet, hvordan sager om erstatningsansvar anlagt mod Danmark, for overtrædelser eller manglende og fejlagtig implementering af EU-retten, er forløbet. Jeg konstaterer blandt andet, at vi i Danmark er for nærige med skadeserstatningen og ikke helt i mål med at anvende EU-retlige principper, der skal sikre, at den enkelte faktisk får sit tab kompenseret.

Det var en rigtig spændende dag, der blev endnu mere interessant af, at Folketingets Ombudsmand, Niels Fenger lagde vejen forbi og holdt årets traditionsrige Max Sørensen-forelæsning om EU-rettens betydning for Ombudsmandens virksomhed i praksis og særligt om sprogforskelle.

Søren Verdoner med sin bog

Retspolitisk Forenings historie

Retspolitisk Forening blev stiftet i 1978 (som Dansk Retspolitisk Forening) af jurister, jurastuderende og andre med interesse i den retspolitiske debat. Foreningens formål er at sikre og udbygge borgernes retssikkerhed, demokratiske friheder og sociale rettigheder med særlig vægt på at bedre svagere stilledes retlige situation.

Retspolitisk Forening forholder sig aktivt, kritisk og konstruktivt til den retspolitiske udvikling. Foreningen er politisk uafhængig. Det er svært at få folk til at bekymre sig om retssikkerhed, demokratiske og sociale rettigheder, som Retspolitisk Forening arbejder for. Det minder om følgende paradoks: Når vi ser et barn løbe med en saks, bliver vi bange, råber stop og forsøger at forhindre en ulykke. Men når vi læser om atombomber, der kan dræbe millioner af børn, får det os – i bedste fald – til at ryste på hovedet et kort sekund. Sådan er det også med retssikkerhed og rettigheder. Det er først, når vi står over for en virkelig og konkret situation, at det går op for os, hvad retssikkerhed egentlig betyder - og hvorfor retssikkerhed er så vigtigt for et velfungerende samfund. Det er her vi må huske på, at det aldrig er for sent at gøre en forskel.

Retspolitisk Forening afgiver mange høringsvar

Et af RPF's fokusområder er høringsvar. Man kan løbende følge med i høringsvarene på vores hjemmeside www.retspolitik.dk. Her lægger vi en lille omtale på forsiden og lægger selve høringsvaret ind under "Høringsvar 2022". Ældre høringsvar kan findes under "Arkiv".

Vi vil rigtig gerne være flere til at besvare høringerne. Er du interesseret i at deltage – inden for det område, der har din interesse – kan du skrive til sekretær@retspolitik.dk.

Vil du vide mere – besøg vores hjemmeside

**www.retspolitik.dk
eller følg os på Facebook**